

ОПТИМІЗАЦІЯ ВЗАЄМОДІЇ РЕГІОНАЛЬНИХ МЕТОДИЧНИХ СЛУЖБ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

А Представлені можливі шляхи оптимізації взаємодії методичних служб у системі регіональної післядипломної освіти в умовах децентралізації. Окреслена модель гармонізації інтересів методичних служб через співпрацю та координацію діяльності в контексті створення Регіональних центрів розвитку освіти.

Ключові слова: методологічні підходи; професійний розвиток; оптимізація; методичні служби; Регіональний центр розвитку освіти; децентралізація; регіональний освітній простір

Актуальність проблеми. Проблема співвідношення державного і регіонального в політичній, соціально-економічній і культурно-освітній сферах життєдіяльності є актуальною і складною. Йдеться про децентралізацію, розподіл владно-розпорядчих, фінансово-економічних і культурологічних функцій між центром і регіонами, передавання цілої низки управлінських функцій на місце. Процес децентралізації в Україні передбачає реформування всіх сфер життя місцевих громад. Одним із найбільших секторів, що надає послуги населенню на рівні громад, є освіта. Є очевидним, що децентралізація, прийняття нового Закону «Про освіту» ставить на порядок денний низку питань, пов'язаних із переглядом функцій як відділів, управлінь і департаментів освіти, так і районних (міських) науково-методичних установ у контексті наближення освітніх послуг до громади з дотриманням трьох основних принципів: принципу рівного доступу до якості освіти, принципу якості освіти і принципу ефективності [6]. Децентралізація потребує вирішення завдань і в галузі післядипломної освіти, визначення стратегічних напрямів співпраці та координації управлінської й науково-методичної діяльності задля мобільного реагування на зміни, що відбуваються в освіті, випереджувальної підготовки педагогів і сприяння їхньому неперервному професійному розвитку, забезпечення швидкого й ефективного впровадження освітніх ініціатив у практику, реалізації очікувань споживачів методичних послуг із урахуванням специфіки регіону [2].

У нинішніх умовах маємо певне розбалансування системи регіональної післядипломної освіти, оскільки утворення великої кількості ОТГ призвело або до зникнення в деяких районах методичних служб, або до появи нових структур управління освітою, які часто не мають відповідного кадрового забезпечення, внаслідок чого відбувається несистемна координація дій між ІППО і ОТГ, руйнація методичної вертикалі ІППО → РМК → учитель, що негативно відображається на системі професійного становлення і самореалізації педагогічних працівників, їхнього фахового зростання, на створенні належних умов для постійної самоосвіти, самовдосконалення, розвитку дослідницьких здібностей і педагогічного таланту педагогів. У той же час, радикальні зміни в освіті вимагають цілісного підходу до управління розвитком кадрового педагогічного потенціалу регіону в умовах децентралізації.

При цьому треба врахувати, що саме післядипломна освіта в процесі оновлення суспільства і модернізації освіти виступає первинною ланкою, яка приймає на себе виклик змін, а отже, – є очевидною її першорядна роль стосовно потенційно здібного людського ресурсу, такого як управлінські й педагогічні кадри.

У цьому контексті надзвичайно зростає роль методичних служб усіх рівнів, їхня стійка спільна позиція з організації якісної підготовки педагогічних працівників до роботи в новій освітній ситуації, активна співпраця щодо підвищення професійної компетентності педагогів та ефективного науково-методичного супроводу освітнього процесу в умовах об'єднаних територіальних громад.

Таким чином, розглядаючи нові умови функціонування освітньої галузі, констатуємо, що одним із нагальних питань сьогодення є оптимізація взаємодії методичних служб на регіональному рівні, без наявності якої не будуть успішно реалізовані ті цілі децентралізації, що орієнтовані на створення нової української школи.

Аналіз попередніх досліджень і публікацій. Дослідженню проблеми навчання дорослих в умовах післядипломної педагогічної освіти присвячено роботи Н. Білик, С. Батишева, Н. Дем'яненко, Т. Десятова, І. Зязюна, В. Ледньова, В. Маслова, Н. Ничкало, С. Сисоєвої, Г. Філіпчука та ін. Наукові розвідки з проблеми реформування освітньої галузі в контексті децентралізації влади в Україні провадили Л. Бєлова, І. Попова та О. Юхоу, Н. Тарасенко, Л. Юрчук, П. Хобзей та інші дослідники.

Зусиллями зарубіжних і вітчизняних учених розроблені цілісні уявлення про педагогічну освіту, в якій процеси оволодіння професією і професійного вдосконалення органічно включені в ширший простір соціальної, професійної та особистісної самореалізації людини (В. Андрущенко, В. Биков, А. Бойко, І. Зязюн). Найважливішою умовою і провідним фактором, що визначають успішність цих процесів, виступає неперервна освіта особистості – ідея, прийнята в світовому освітньому співтоваристві в якості ключової; ця ідея прийнята і педагогічною наукою, в тезаурусі якої з'явилося поняття «неперервна педагогічна освіта». Особливості організації навчання дорослих у системі неперервної освіти представлені у працях В. Андрущенка, А. Гуржія, І. Зязюна, В. Кременя, Л. Лук'янової, Н. Ничкало, М. Степки.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Водночас у цих та інших публікаціях не до-

сліджуються всебічно проблеми оптимізації взаємодії методичних служб усіх рівнів в умовах децентралізації та проектування і побудови на цій основі моделі нового методичного супроводу професійного розвитку педагогів, яка б максимально враховувала особливості регіону, об'єктивні і суб'єктивні потреби педагогічних кадрів в підвищенні кваліфікації та професійної компетентності.

Мета статті: розглянути необхідність гармонізації інтересів методичних служб усіх рівнів у децентралізованій системі освіти через співпрацю та координацію діяльності в умовах регіональної неперервної педагогічної освіти.

Викладення основного матеріалу дослідження. В останні роки кожен регіон наділяється правом і обов'язком визначати власну освітню стратегію і тактику згідно зі своїми соціально-економічними, географічними, соціально-культурними умовами, що знаходить конкретне вираження в розробленні регіональних освітніх програм, формуванні обласних, міжрегіональних і регіональних ринків освітніх послуг, створенні регіональних експериментальних майданчиків для відпрацювання нових підходів до змісту і технології освіти [3].

Регіональна педагогічна освіта характеризується низкою істотних ознак. По-перше, це цілісність регіональної політики в галузі освіти, її комплексність, яка не зводиться лише до окремих перетворень, наприклад, тільки до вдосконалення освітніх програм та набору предметів навчання або до реорганізації діяльності установ освіти тощо.

По-друге, регіональний освітній простір передбачає визначення стратегії професійного розвитку особистості у регіональній педагогічній освіті з урахуванням реально існуючих обласних, районних, міських особливостей при обов'язковому збереженні загальних (загальнодержавних) орієнтирів розвитку освіти.

По-третє, виключно велике значення має розуміння того, що мова йде про єдину систему, в рамках якої функціонування освітніх установ в регіональному освітньому просторі найтіснішим чином взаємозумовлене й підпорядковане загальним для всієї системи цілям і завданням.

Інноваційні процеси вимагають значних змін у функціонуванні та сфері діяльності методичних служб усіх рівнів. Важливим фактором професійного розвитку педагогів у системі регіональної неперервної педагогічної освіти є встановлення ефективного взаємозв'язку між методичною вертикаллю: ОІППО → РМК(НМУ) → педагог.

У цьому контексті виникає необхідність у розробленні нових моделей науково-методичного супроводу підвищення кваліфікації педагогічних і керівних кадрів, стратегій мережевої взаємодії методичних служб усіх рівнів, оптимізації їхньої діяльності в умовах регіональної післядипломної педагогічної освіти у вирішенні проблем оновлення змісту, педагогічних технологій, експериментальної та інноваційної діяльності освітніх установ, розвитку інноваційного потенціалу педагогічних кадрів, запровадження методичного сервісу.

З огляду на вищезазначене, одним із шляхів гармонізації інтересів методичних служб усіх рівнів у децентралізо-

ваній системі освіти, на нашу думку, є організація мережевої взаємодії через точкові опорні науково-методичні заклади, які б територіально були зручні для новостворених ОТГ, мали б необхідний кадровий потенціал, відповідну ресурсну і матеріально-технічну базу. Так, Миколаївським обласним інститутом післядипломної педагогічної освіти було ініційовано створення Регіональних центрів розвитку освіти на базі опорних науково-методичних установ області, зокрема на базі міського науково-методичного центру міста Вознесенська, до якого ввійшли ОТГ південно-західного регіону Миколаївської області. Мета створення Регіональних центрів – сприяння розбудові та розвиненню регіональної системи освіти в умовах децентралізації шляхом ефективної взаємодії і співпраці науково-методичних і навчально-методичних лабораторій і кафедр МОІППО, районних (міських) методичних кабінетів (центрів), педагогів-новаторів, поглиблення експериментальної, пошукової, науково-дослідної роботи для забезпечення професійного зростання керівних кадрів і педагогічних працівників навчальних закладів області.

Діяльність науково-методичної установи м. Вознесенська як Регіонального центру здійснюється на засадах динамічності, гнучкості, мобільності, варіативності у змісті, формах, методах, технологіях, особистісно зорієнтованої спрямованості, неперервності, прогностичності, інноваційності, поєднання національних освітніх традицій і найкращого вітчизняного досвіду щодо професійного розвитку педагогічних працівників і керівних кадрів.

Організація Регіонального центру є логічним продовженням курсового підвищення кваліфікації і набуває сьогодні особливої актуальності. У рамках роботи Центру відбувається неперервне вдосконалення і розвиток професійної компетентності педагогів, осмислення, усвідомлення і практичне втілення нових ідей, формується готовність педагогів до роботи в умовах інноваційного розвитку освіти.

Головними векторами взаємодії між обласним інститутом післядипломної педагогічної освіти і науково-методичним центром м. Вознесенська як Регіональним центром є:

- координація спільних дій об'єктів науково-методичної роботи та професійний розвиток педагогічних працівників і керівних кадрів;
- забезпечення реалізації принципів доступності, економічності доцільності та раціональності в організації підвищення кваліфікації педагогічних працівників і керівних кадрів;
- удосконалення системи адаптації, підвищення кваліфікації та стажування педагогічних працівників і керівників навчальних закладів міста за новими освітніми моделями під час курсів підвищення кваліфікації та у міжтестатійний період;
- виявлення, узагальнення й задоволення науково-методичних та інформаційних потреб педагогічних працівників і керівних кадрів освітніх установ міста щодо розвитку їхньої професійної компетентності;

– науково-методичний, консультаційний та інформаційно-аналітичний супроводи діяльності суб'єктів освіти в рамках децентралізації; використання сучасних технологій в організації підвищення кваліфікації педагогічних працівників і керівних кадрів міста (консалтинг, стажування, дистант, дуальна форма, кейс-курси тощо);

– поширення інноваційних освітніх продуктів, забезпечення обміну інформацією між суб'єктами освіти;

– реалізація сучасної моделі системи підвищення кваліфікації педагогічних працівників і керівних кадрів, яка б відповідала потребам педагогів;

– визначення опорних навчальних закладів для організації стажувань, роботи авторських майстерень перспективного педагогічного досвіду, різноманітних форм підвищення кваліфікації педагогічних працівників і керівних кадрів.

Аналізуючи існуючий досвід такого нововведення, зробимо висновок, що традиційно сформовані зв'язки, форми і методи спільної роботи в рамках діяльності Регіонального центру розширюються і модернізуються за рахунок продуктивнішої взаємодії на основі:

1) подібності місій (подолання опору, позитивний ціннісний настрій на практичне впровадження нововведень, інформаційний і науково-методичний супровід професійного зростання педагогічних і управлінських кадрів); цілей (спеціально організоване навчання, підвищення кваліфікації керівних і педагогічних кадрів установ освіти);

2) спільного вирішення актуальних для сучасної освіти проблем, яке відбувається в процесі проведення курсів підвищення кваліфікації, зустрічей з авторами підручників, науковцями, проведення конференцій, семінарів, круглих столів, навчальних тренінгів, засідань виїзної науково-методичної ради МОІППО та інших заходів на базі міста Вознесенька, визначення єдиних позицій відносно змісту і способів рішення пріоритетних для регіональної освіти задач в контексті державної концепції розвитку національної освіти;

3) взаємодоповнюваності функцій обласного інституту післядипломної педагогічної освіти і міського науково-методичного центру і розв'язування ними завдань у реалізації професійно-педагогічної освіти в рамках інноваційних форм підвищення кваліфікації педагогічних кадрів, таких як, наприклад, дуальна форма освіти, за якою слухачі курсів накопичують і вдосконалюють професійні компетенції за рахунок поєднання навчання у часі і просторі за принципом 50 на 50 %: у навчальному закладі та стажування / практична частина безпосередньо в закладах освіти. Перша частина (50 % від загальної кількості годин) передбачає безпосереднє опрацювання тем у процесі курсів (лекції, семінари, практичні, індивідуальні, навчальні практики тощо), складається за розділами навчально-тематичного плану. Друга (50 %) – за тематикою самостійного опрацювання на основі навчально-тематичного плану курсів, професійних потреб і запитів, творчих інтересів слухача, передбачає самостійну роботу в читальних залах бібліотек, архівах, консультації з науковцями, розробку конкретних тем плану науково-методичного характеру,

виконання творчих завдань, проектів, стажування на базі установ, закладів освіти міста. Куратор групи розписує Дорожню карту – матрицю підвищення кваліфікації слухача, яка призводить до певного рівня деталізації заходів, необхідних для професійного розвитку педагога, де зазначено форми роботи, виконання навчального плану курсів.

4) взаємозбагачення ресурсами:

• з боку обласного інституту післядипломної педагогічної освіти:

– висококваліфікованими науково-методичними кадрами, які здійснюють свою педагогічну діяльність не тільки в ОІППО, але й безпосередньо на базі освітніх установ нашого міста, реалізуючи проблемно-тематичні курси і семінари, науково-методичне керівництво творчими групами й експериментальними майданчиками;

– науковою та аналітичною інформацією в галузі державної політики в освіті, фундаментальних психолого-педагогічних, предметно-методичних теорій і концепцій сучасних освітніх парадигм, актуальних проблем модернізації освіти і типових проблем її практичної реалізації; необхідних сучасному вчителю; ключових професійно-педагогічних, предметних, загальнокультурних компетенцій, досвіду впровадження інновацій, пошуково-дослідницької, творчої діяльності, досягнення високоякісних результатів;

– науково-методичним змістом (базові і варіативні програми ПК, навчально-методичні посібники та рекомендації, монографії, науково-методичний журнал «Вересень» тощо);

– формами, технологіями, досвідом роботи з педагогами (тривала і короткострокова курсова підготовка; практикуми, ділові ігри, проблемні семінари; консультації; науково-практичні конференції; творчі групи; міжтестастійна методична робота; дистанційне навчання; кейс-навчання, проблемно-пошукові, дослідні, імітаційно-моделюючі, проектні методи, інформаційні технології, майстер-класи);

– інформаційними ресурсами (бібліотека; сайт інституту, віртуальні спільноти освітян; форум ОІППО, регіональна Вікіпедія, середовище дистанційного навчання, відеолекції, відеоконсультації та відеорекомендації працівників МОІППО тощо).

• з боку міського науково-методичного центру:

– інформацією про освітні потреби на даній території (маркетинг попиту і потреби в підвищенні кваліфікації; аналіз пропозицій освітніх послуг);

– формуванням контингенту слухачів курсів у різних формах і на базі міста;

– ефективним педагогічним досвідом, його узагальненням і презентацією в регіональній системі післядипломної педагогічної освіти;

– різноманітністю форм і методів неперервного підвищення кваліфікації, таких як творчі групи; міжтестастійна науково-методична робота; дистанційне навчання; методичні дні, освітні виставки, опорні школи, конкурси професійної майстерності, експериментальні майданчики, авторські і педагогічні майстерні, педагогічні читання тощо;

– опорними закладами в якості майданчиків для стажування в контексті реалізації дуальних курсів підвищення кваліфікації;

– ресурсним центром як базовим майданчиком неперервної професійної освіти;

– створенням міського банку даних із питань педагогічної діяльності з використанням сучасних цифрових освітніх ресурсів;

– кадрами (методисти, керівники установ освіти, педагоги як носії та розповсюджувачі інноваційного досвіду, наставники, тьютори);

5) відкритих маркетингових і договірних відносин щодо надання освітніх послуг:

– розсилка каталогу освітніх програм і освітніх послуг ОІППО, збір і аналіз даних про заявки на освітні послуги, формування плану підвищення кваліфікації;

– вивчення міською методичною службою попиту, потреби та необхідності в підвищенні кваліфікації педагогічних і керівних кадрів на своїй території; аналіз пропозицій освітніх послуг; формування плану індивідуального або колективного підвищення кваліфікації в ОІППО в різних формах на базі міста;

б) проектування на навчальних семінарах в ОІППО, а потім створення на місцях моделі гнучкої, варіативної системи науково-методичного супроводу, що забезпечує разом з ОІППО неперервність процесу професійного зростання і творчого розвитку педагога.

На нашу думку, саме у такий спосіб створюється єдиний регіональний методичний простір, в якому відбувається апробація нових інноваційних моделей навчання дорослих, поєднується теорія і практика, впроваджується науковий підхід в освітянську практику, розбудовується принципово нова гнучка методична система, що забезпечує неперервну підготовку педагогічних і управлінських кадрів щодо компетентнісного вирішення актуальних проблем освіти з максимальним наближенням до споживачів освітніх послуг.

Порівнюючи потреби і можливості ОІППО і міської методичної служби щодо створення умов для розвитку освітніх установ і професійно-особистісного зростання педагогічних кадрів, можна спроектувати оптимальну модель їхньої взаємодії, що в значній мірі підвищить ефективність не тільки системи підвищення кваліфікації в регіоні, а й освіти в цілому.

Цілісність мотиваційних, змістовних, процесуальних, ресурсних компонентів такої взаємодії призводить до

Колосова Л. М. Оптимизация взаимодействия региональных методических служб в условиях децентрализации.

А Представлены возможные пути оптимизации взаимодействия методических служб в системе регионального послудипломного образования в условиях децентрализации. Представлена модель гармонизации интересов методических служб через сотрудничество и координацию деятельности в контексте создания региональных центров развития образования.

Ключевые слова: профессиональное развитие; оптимизация; методические службы; Региональный центр развития образования; децентрализация; региональное образовательное пространство

Kolosova L. M. Optimization of Interaction of Regional Methodological Services in Decentralization Conditions.

S The article presents possible ways of optimizing the interaction of methodological services in the system of regional postgraduate education in conditions of decentralization. The model of harmonization of interests of methodological services is outlined through cooperation and coordination of activities in the context of the creation of regional educational centres.

Key words: professional development; optimization; methodological services; Regional Centre for Education Development; decentralization; regional educational space

пріоритетної орієнтації на суб'єктну позицію кожного педагога й особистісну оцінку цілей, змісту, технологій підвищення кваліфікації.

Висновок. Результатами узгодженості стратегії організації неперервної педагогічної освіти педагогічних кадрів методичними службами різного рівня, на нашу думку, є поширення горизонтальних коопераційних зв'язків, партнерських відносин і співробітництва між професійними середовищами педагогів і МОІППО в умовах децентралізації, активне й широке впровадження нових підходів до підвищення кваліфікації, мотиваційна та компетентнісна готовність закладів освіти до неперервного розвитку, стабільного підвищення якості освіти, а педагогів – до особистісного занурення в інноваційний процес, до професійного вдосконалення та особистісного саморозвитку.

Перспективи подальших розвідок. Безумовно, це далеко не повний перелік щодо вирішення проблем оптимізації взаємодії методичних служб в умовах децентралізації. Можна і необхідно будувати сучасне регіональне освітнє середовище для здійснення безпосереднього, адресного науково-методичного супроводу професійного розвитку педагогів на основі трансформації функцій методичних структур усіх рівнів, адаптації системи регіональної післядипломної освіти до нових умов. Подальшого розвитку та особливої актуальності набуває також оволодіння методистами компетентностями, які б дозволили гнучко реагувати на зміну потреб основних споживачів методичних послуг – учителів.

Список використаних джерел

- Андрущенко В. П. Роздуми про освіту: статті, нариси, інтерв'ю. К.: Знання України, 2004. 804 с.
- Білик Н. І. Перспективи розвитку регіональної освітньої системи підвищення кваліфікації педагогічних працівників. *Імідж сучасного педагога: електронний науковий журнал*. № 4 (173). С. 31–36. URL: <http://isp.poippo.pl.ua/article/view/111646>.
- Возняк Г. В. Регіональний розвиток: сутність і методологічна основа. *Регіональна економіка*. 2015. № 3. С. 34–43. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/regek_2015_3_6.
- Зязюн І. А. Неперервна професійна освіта: проблеми, пошуки, перспективи. АПН України, Ін-т пед. і психол. проф. освіти. К.: Віпол, 2000. 636 с.
- Маринівська О. Теорія і практика впровадження інновацій у післядипломній освіті: розвиток професійної компетентності вчителя. *Обрії: наук.-пед. журнал*. 2013. № 1 (36). С. 27–31.
- Мета децентралізації в сфері освіти – наблизити освітні послуги до громади. Прес-центр ініціативи «Децентралізація влади». URL: <http://decentralization.gov.ua/news/582>.

Дата надходження до редакції авторського оригіналу: 13.02.2018